

Fundacja na Rzecz Dwujęzyczności

Scenariusz zajęć z języka polskiego jako obcego, drugiego, dziedzicznego

Zwierzęta i ptaki w polskich idiomach i przysłowiach.

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Edukacji w ramach programu Nasze tradycje.

Autorka	Magdalena Bogusławska	
Grupa docelowa	uczniowie drugiego etapu nauczania w szkołach w Polsce oraz w szkołach polonijnych na poziomie co najmniej B1	
Rodzaj zajęć, przedmiot	Język polski jako obcy, drugi, dziedziczony	
Temat, tytuł	Zwierzęta i ptaki w polskich idiomach i przysłowiaach.	
Słowa kluczowe	nazwy zwierząt i ptaków, odmiana rzeczowników, przysłowie, sens dosłowny i przenośny, drugi etap edukacji	
Krótki opis zajęć	Zajęcia łączą słownictwo, fleksję i interpretację metaforyczną. Uczniowie pracują na idiomach i przysłowiaach, rozpoznają i porządkują nazwy zwierząt, analizują liczbę, rodzaj i przypadki rzeczowników, następnie przechodzą od znaczenia dosłownego do sensu przenośnego polskich frazeologizmów.	
Czas trwania	90 minut	
Cele zajęć	CEL 1. Poszerzenie i porządkowanie zakresu słownictwa dotyczącego zwierząt i ptaków. CEL 2. Utrwalanie odmiany rzeczowników w liczbie pojedynczej oraz w rodzaju niemęskoosobowym w liczbie mnogiej. CEL 3. Rozwijanie rozumienia znaczeń metaforycznych polskich przysłów oraz ich funkcji w komunikacji.	
Kryteria sukcesu, efekty uczenia się	Po zajęciach uczniowie: KS 1. nazywają co najmniej kilkanaście zwierząt i ptaków w języku polskim (dzikie, domowe, leśne, ptaki), KS 2. poprawnie tworzą liczbę pojedynczą i mnogą nazw zwierząt i ptaków w rodzaju niemęskoosobowym, KS 3. wyjaśniają własnymi słowami sens poznawanych idiomów i przysłów.	Powiązanie z celami C 1. z KS 1. C 2. z KS 2. C 3. z KS 3.
Metody, techniki, formy pracy	praca indywidualna, praca w parach, dyskusja	

STRUKTURA ZAJĘĆ

Aktywność	Czas trwania	Czynności osoby prowadzącej	Czynności uczestników	Niezbędne materiały i sprzęt
Wprowadzenie	10 minut	Nauczyciel wita uczniów, robi rundkę na start, prosząc uczniów, aby każdy jednym słowem opisał swoje dzisiejsze samopoczucie, a następnie zadaje pytanie: <i>jakie zwierzęta i ptaki żyją wokół nas – w mieście, na wsi i w lesie?</i>	Uczniowie swobodnie odpowiadają na pytania.	
Wprowadzenie nazw zwierząt i ptaków	20 minut	Nauczyciel pokazuje kolejno ilustracje do idiomów i przysłów z publikacji „Między słowami” i prosi uczniów o wskazanie, jakie zwierzęta widzą na obrazku. Wykorzystuje hasła: 1. <i>Darowanemu <u>koniowi</u> nie zagląda się w zęby.</i> 2. <i>Biedny jak <u>mysz</u> kościelna.</i> 3. <i>I wilk syty, i owca cała.</i> 4. <i>Lepszy wróbel w garści niż <u>gołąb</u> na dachu.</i> 5. <i>Nie wywołuj <u>wilka</u> z lasu.</i> 6. <i>Jedna <u>jaskółka</u> wiosny nie czyni.</i> 7. <i>Nie dziel skóry na <u>niedźwiedziu</u>.</i> 8. <i>Nie pamięta <u>wół</u>, jak <u>cielęciem</u> był.</i> 9. <i>Wybierać się jak <u>sójka</u> za morze.</i> 10. <i>Kiedy wejdiesz między <u>wrony</u>, musisz krakać jak i one.</i> 11. <i><u>Psy</u> szczekają, karawana jedzie dalej.</i> 12. <i>Pierwsze <u>koty</u> za płoty.</i> 13. <i>Mieć <u>węża</u> w kieszeni.</i> 14. <i>Żeby <u>kózka</u> nie skakała, toby nóżki nie złamała.</i> Tutaj prowadzący podaje także formę „gdyby” zamiast „żeby” oraz wyjaśnia, że „toby” pisane razem jest formą archaiczną. Nauczyciel mówi celowo błędne i poprawne zdania, np. <i>Wół to mały ptak. Wrona to zwierzę, które daje mleko. Cielę to duży pies.</i> Prosi uczniów o reakcję. Jeśli widzi, że reakcja któregoś z uczniów nie jest jednoznaczna, wyjaśnia znaczenie słowa. Tutaj nauczyciel musi zwrócić szczególną uwagę na rozumienie znaczenia nazw ptaków oraz słowa cielę. Następnie prosi uczniów o podzielenie zwierząt na kategorie: są ptakami, nie są ptakami i żyją w lesie, żyją w domu lub w zagrodzie. Po czym sprawdza poprawność wykonania zadania.	1. Uczniowie wymieniają zwierzęta. 2. Uczniowie reagują, jeśli zadanie jest błędne: kciuk w dół; jeśli jest poprawne: kciuk w górę. 3. Następnie wpisują do odpowiedniej kategorii poszczególne zwierzęta.	tablica / flipchart, markery, ilustracje z publikacji str. 39, 41, 44, 68, 69, 70, 71, 73, 76, 77, 78, 81, 83, 85.

Odmiana rzeczowników	30 minut	Nauczyciel łączy uczniów w pary. Rozdaje kartki z zapisanymi frazeologizmami i tabelą do wypełnienia i prosi o podkreślenie nazw zwierząt, a następnie wpisanie ich do pierwszej kolumny tabeli. Prosi, by do drugiej kolumny uczniowie wpisali rzeczownik w mianowniku liczby pojedynczej, a w trzeciej w mianowniku liczby mnogiej, nawet jeśli forma się powtarza z tą w pierwszej kolumnie. Następnie nauczyciel prosi pary o odczytanie kolejno odpowiedzi. Na tablicy zapisuje poprawne formy, korygując ewentualne błędy. W kolejnym kroku nauczyciel zwraca uwagę uczniów na to, że w wielu wyrazach zmienia się nie tylko końcówka, ale też środek słowa (np. wąż – węża, gołąb – gołębie, pies – psy). Przypomina, że liczba mnoga nazw zwierząt w rodzaju niemęskoosobowym najczęściej kończy się na –y, –i lub –e. Wydobywa z tabeli formy nieregularne (np. wół – woły, pies – psy, cielę – cielęta, mysz – myszy) i podkreśla, że trzeba je zapamiętać. Nauczyciel prosi uczniów, aby ponownie spojrzeli na pierwszą kolumnę tabeli (forma z tekstu) i wskazali te wyrazy, które nie występują w mianowniku, np. koniowi, niedźwiedziu, cielęciem, wilka, węża, a także wrócili do odpowiednich przysłów i odczytali całe zdania, w których te formy się pojawiają (np. Nie dziel skóry na niedźwiedziu, Nie pamięta wół, jak cielęciem był itp.). Nauczyciel kieruje uwagę na związek formy rzeczownika z czasownikiem i konstrukcją zdania, pytając, dlaczego w tych zdaniach nie można użyć formy mianownikowej (niedźwiedź, cielę, wół). Wspólnie dochodzą do wniosku, że to nie samo słowo decyduje o swojej formie, lecz jego rola w zdaniu (np. po przymku na, po czasowniku być). Następnie nauczyciel proponuje uczniom zadanie: w parach mają wymyślić nowe zdania z innymi czasownikami, w których rzeczowniki z tabeli będą musiały wystąpić w tej samej formie co w przysłowiach (np. <i>niedźwiedziu, węża, wilka, koniowi, cielakiem</i> zamiast archaicznego <i>cielęciem</i>). W razie potrzeby pomaga i naprowadza. W trakcie odczytywania, nauczyciel sprawdza poprawność użytych form i w razie potrzeby koryguje je, podkreślając zależność formy rzeczownika od czasownika i konstrukcji zdania.	1. Uczniowie wypełniają tabelę i odczytują to, co zapisali. 2. Uczniowie tworzą krótkie zdania, np. z konstrukcjami typu <i>myśleć o..., bać się..., bawić się..., rozmawiać z..., patrzeć na...</i>, tak aby forma rzeczownika była wymuszona przez czasownik lub przyimek (np. <i>Myślę o niedźwiedziu, Boję się wilka, Bawię się z cielakiem, Pomagam koniowi</i>). Następnie wybrane pary odczytują swoje zdania.	Tablica lub flipchart, kartki z zapisanymi frazeologizmami i tabelą do wypełnienia
----------------------	----------	--	--	--

Ćwiczenie utrwalające	10 minut	Nauczyciel rozdaje uczniom kartki z ćwiczeniem. Wyjaśnia, że należy wpisać odpowiednią formę wyrazu z nawiasu, zwracając uwagę na liczbę, rodzaj i konstrukcję zdania (czasownik, przyimek). Po wykonaniu zadania nauczyciel sprawdza odpowiedzi na forum, zapisuje poprawne formy na tablicy i krótko omawia je (np. o niedźwiedziu – o lisie, pomóc wołowi – pomóc koniowi, z cielakiem – ze szczeniakiem).	Uczniowie indywidualnie wykonują ćwiczenie i sprawdzają poprawność wraz z nauczycielem.	
Praca ze znaczeniem metaforycznym frazeologizmów	15 minut	Nauczyciel ponownie nawiązuje do przysłów i idiomów i pyta uczniów, czy znaczą one dokładnie to, co mówią słowa. Następnie prosi uczniów, aby w parach wybrali te przysłowia, których sens niedostłowny rozumieją i zaproponowali do nich krótkie sytuacje z życia (np. Nie wywołuj wilka z lasu - mówisz cały czas o tym, że na pewno będzie kartkówka – i nauczyciel ją robi). Wybrane pary prezentują swoje propozycje na forum klasy. Te przysłowia, do których nikt nie potrafi zaproponować sensownej sytuacji, nauczyciel wyjaśnia, podając znaczenie i przykłady użycia. Na koniec nauczyciel rozdaje kolejne ćwiczenie (załącznik 2) i prosi o samodzielne wypełnienie. Sprawdza poprawność.	1. Uczniowie stwierdzają, że nie – że chodzi o coś więcej niż zwierzęta. 2. Pary prezentują propozycje sytuacji na forum. 3. Uczniowie indywidualnie wykonują ćwiczenie.	Załącznik 2.
Podsumowanie zajęć	5 minut	Nauczyciel dziękuje uczniom za wspólną pracę i prosi, aby każdy wybrał jeden frazeologizm z lekcji, który go zaskoczył albo wydał się najciekawszy. Nauczyciel krótko komentuje wybrane przykłady i zamyka zajęcia.	Chętni uczniowie mówią, które przysłowie wybrali i w jakiej sytuacji mogliby go użyć w prawdziwej rozmowie.	
Metody monitorowania osiągnięć uczestników	obserwacja, analiza poprawności wykonania ćwiczeń i wypowiedzi uczestników			
Lista dodatkowych źródeł, materiałów	wykorzystanie publikacji „Między słowami (...)” - rozdział poświęcony idiomom i przysłowiom, dodatkowe ćwiczenia z publikacji lub ze strony https://edunowa.pl/miedzy-slowami/cwiczenia/			
Możliwe sposoby indywidualizacji pracy na zajęciach (jeśli dotyczy)	Indywidualizacja może być realizowana poprzez elastyczne łączenie uczestników w pary z uwzględnieniem ich potrzeb językowych i edukacyjnych.			
Jakie potencjalne trudności można napotkać, prowadząc zajęcia?	Jak im zaradzić?			
Trudności mogą obejmować zrozumienie metaforycznego znaczenia przysłów, zróżnicowany poziom kompetencji językowych uczestników oraz nieśmiałość w wypowiedziach ustnych.	Poprzez tworzenie bezpiecznej, wspierającej atmosfery sprzyjającej aktywności językowej uczestników.			

Załącznik 1.

Uzupełnij zdania wyrazami w nawiasach w odpowiedniej formie.

1. W lesie żyją trzy ... (wilk).
2. Te ... biegają bardzo szybko. (pies)
3. Na drzewie siedzą ... (czarna wrona).
4. Widzieliśmy ślady ... na piasku. (niedźwiedź)
5. Nie boję się ..., ale nie lubię pajaków. (wąż)
6. Rolnik opiekuje się stadem ... (wół)
7. Dzieci bawią się z dwoma ... (szczeniak)
8. Na rynku sprzedają ... (pocztowy gołąb)
9. Te... są bardzo sprytne. (lis)
10. Mówimy dziś o ptakach – o (sójka, wróbel, gołąb, kruk)
11. Widzę dwie ... (krowa) i sześć ... (cielęta).
12. W piwnicy mieszkają ... (mysz)
13. Zajmujemy się teraz dwoma (mały kot)
14. Weterynarz pomógł ... (koń).
15. Dzieci dają pokarm ... (zwierzęta).

Załącznik 2.

Połącz w pary.

1. Darowanemu koniowi nie zagląda się w zęby.	1. Ktoś nie chce dołożyć się do pizzy.
2. Biedny jak mysz kościelna.	2. Ojciec krytykuje syna. Nie pamięta, że sam kiedyś robił te same błędy.
3. I wilk syty, i owca cała.	3. Kolega dostał używany telefon od wujka i narzeka, że to nie najnowszy model.
4. Lepszy wróbel w garści niż gołąb na dachu.	4. Ktoś chce zacząć trenować judo, ale ciągle odkłada decyzję.
5. Nie wywołuj wilka z lasu.	5. Ktoś cię krytykuje, ale ty robisz dalej swoje i nie reagujesz.
6. Jedna jaskółka wiosny nie czyni.	6. Bohater filmu żyje w bardzo skromnych warunkach.
7. Nie dziel skóry na niedźwiedziu.	7. Uczniowie cały czas mówią, że na pewno będzie kartkówka — i nauczyciel ją robi.
8. Nie pamięta wół, jak cielęciem był.	8. Ktoś dostał jedną dobrą ocenę i myśli, że będzie miał szóstkę na koniec roku.
9. Wybierać się jak sójka za morze.	9. Masz pewną trójkę, zastanawiasz się, czy ryzykować poprawkę na piątkę, ale możesz dostać jedynkę.
10. Kiedy wejdiesz między wrony, musisz krakać jak i one.	10. Uczeń planuje, co kupi za nagrodę z konkursu, chociaż jeszcze go nie wygrał.
11. Psy szczekają, karawana jedzie dalej.	11. Uczeń robi coś głupiego i potem ma problemy.
12. Pierwsze koty za płoty.	12. Nowy uczeń musi nauczyć się zasad i zwyczajów w nowej klasie.
13. Mieć węża w kieszeni.	13. Pierwszy sprawdzian z matematyki nie poszedł najlepiej, ale to dopiero początek.
14. Żeby kózka nie skakała, toby nóżki nie złamała.	14. Dwóch braci kłóci się o konsolę do gier. Mama mówi, że mogą grać po kolei po pół godziny.